

Docentenhandleiding bij werkvorm 'Samen leren redeneren over generatieve AI'

(ontwikkeld voor workshop HSN Conferentie 2025 door Emmy Stevens en Leonie Sliepenbeek)

In deze docentenhandleiding staat stapsgewijs uitgelegd hoe je met leerlingen aan de slag kunt met een geïntegreerde didactiek rondom (literatuur en zakelijk) lezen, spreken en schrijven. Het kan gunstig zijn om een werkblad te maken bij de werkvorm, de werkvorm te spreiden over twee lessen of een volgende les te verbinden aan de schrijfo opdracht.

De werkvorm

In het boek *Alter* staat de invloed van technologie op de hoofdpersonen en de wereld waarin zij leven centraal. In de twee fragmenten praten en denken verschillende personages uit het boek over de technologie die hun leven beïnvloedt.

Deel de klas op in tweetallen of viertallen. De helft van het groepje leest fragment 1 (afkomstig uit H2) en de andere helft leest fragment 2 (afkomstig uit H13).

1. Instrueer leerlingen om de fragmenten te lezen.
2. Laat leerlingen in hun groepje de volgende vraag beantwoorden: 'Wat doet dit fragment met jou als lezer?' Als de vraag te open is voor de doelgroep, staan hieronder suggesties om dit stapsgewijs aan te pakken.

Suggesties voor meer stapsgewijze opbouw

Geef leerlingen eventueel gerichte vragen om tijdens deze bespreking te beantwoorden.

Denk aan vragen als:

1. Wat vinden de personages goed aan het hebben van een digitaal alterego?
2. Wat vinden de personages niet goed aan het hebben van een digitaal alterego?
3. Vinden de personages dat een digitaal alterego (als systeem) voor de maatschappij dezelfde of andere voor- en nadelen heeft als voor hun persoonlijk?

Alternatieve suggestie

Laat leerlingen de antwoorden die ze geven organiseren en noteren in een tabel, zoals hieronder. Zo komt de nadruk ook sterker te liggen op de analyse van de argumentatie in de tekst.

Barbara vindt een digitaal alterego goed, omdat...	Roz vindt een digitaal alterego goed, omdat...
Barbara vindt een digitaal alterego niet goed, omdat...	Roz vindt een digitaal alterego niet goed, omdat...
Barbara vindt dat dit systeem deze voordelen heeft voor de maatschappij: ...	Roz vindt dat dit systeem deze voordelen heeft voor de maatschappij: ...
Barbara vindt dat dit systeem deze nadelen heeft voor de maatschappij: ...	Roz vindt dat dit systeem deze nadelen heeft voor de maatschappij: ...

Na de bespreking volgen twee verwerkingsopdrachten die je eerst klassikaal introduceert. De uitwisseling van de antwoorden tussen de groepjes komt na de verwerkingsopdrachten aan bod.

3. Vraag leerlingen om (een fragment van) een zakelijk artikel te lezen en een specifieke vraag te beantwoorden. Kies hiervoor een artikel waarin de omgang met technologie, zoals generatieve AI en het effect hiervan op de samenleving, centraal staat. Laat leerlingen hun antwoorden bespreken in de groepjes of kies ervoor om ze, om de vrijblijvendheid te verminderen, de antwoorden te laten noteren in een tabel zoals bij de suggesties op de vorige bladzijde.

Voorbeeldopdracht

Als voorbeeld wijzen we je op dit artikel: [Kinderen gebruiken AI-chatbots zelfs als vriendje. Zo kun je ze begeleiden, ook als jij onervaren bent - Nederlands Dagblad](#). Ter illustratie laten we zien hoe wij hiermee aan de slag zouden gaan. We richten ons op het fragment waarin Eden, Lize en Jette en hun ouders aan het woord komen. Nadat leerlingen deze tekst gelezen hebben, kun je hun vragen om na te denken over de perspectieven (van de kinderen en de ouder) die naar voren komen, vergelijkbaar met stap 2. Een voorbeeldvraag kan zijn: Wat vinden de kinderen en de ouders goed aan generatieve AI (een chatbot) gebruiken als vriend, en wat vinden ze juist niet goed?

In de laatste stap gaan leerlingen op soortgelijke wijze reflecteren op de manier waarop het leerlingvolgsysteem (als technologie) op de middelbare school een controlerende factor vormt in hun leven, zoals de dialogo's dat doen in de levens van Roz en Barbara. Om het verband te begrijpen tussen het verhaal in het boek en de echte wereld, hebben zij waarschijnlijk enige voorkennis nodig. Wijs hen bijvoorbeeld op het effect van cijfers noteren in een systeem (Magister, SOMtoday, etc.) en welk gevoel ze daardoor krijgen over het maken van toetsen voor cijfers, het terugkrijgen van cijfers en de mogelijkheid waarop ouders mee kunnen kijken. Kunnen ze zelf nog meer manieren bedenken waarop deze technologie hen controleert? (Denk aan huiswerkcontrole, absentieregistratie, het rooster).

4. Instrueer leerlingen om zelfstandig aan de slag te gaan met de schrijfopdracht. Ze denken daarvoor na over de vraag: Hoe zou het personage uit jouw gelezen fragment (Barbara of Roz) reageren op het leerlingvolgsysteem van hun eigen school? Het genre waarin ze deze reactie gieten is een e-mail naar de schooldirecteur. In de mail (ca. 150 woorden) beargumenteren ze waarom het gebruiken van een leerlingvolgsysteem wel of niet gewenst is. Wat zou Roz of Barbara schrijven?

Suggesties voor differentiatie

1. Wijs leerlingen op de conventies van een e-mail, benadruk het belang van taalverzorging en besteed aandacht aan de argumentatieve opbouw van deze tekst.
2. Vertel of onderzoek in een onderwijsleergesprek hoe het leerlingvolgsysteem nu werkt op je eigen school en hoe het zou kunnen werken als het verder doorgevoerd zou worden, zoals in *Alter*. Welke aspecten hebben een controlerende rol en wat doet die technologie met de leerlingen, hun ouders en docenten?
5. Eindig de les met een klassikale bespreking van antwoorden en teksten die de leerlingen gegeven en geschreven hebben. Welke visies op technologie worden beschreven in de twee fragmenten, en hoe bepalen die twee visies hun reflectie op het leerlingvolgsysteem? Zo kunnen de verschillende ideeën in de klas ook tussen groepjes uitgewisseld worden.